

CADRE DIDACTICE DE LA LICEUL DE FETE DIN SOROCA (1905-1911).**CONTRIBUȚII BIOGRAFICE****Olga FURTUNĂ***Universitatea de Stat din Moldova*

Pornind de la documente inedite, depozitate în Arhiva Națională a Republicii Moldova, am valorificat unele informații privind biografia cadrelor didactice de la Liceul de fete din Soroca (1905-1911). Ca urmare, în baza studierii formularelor de serviciu ale cadrelor didactice, am constatat că majoritatea profesorilor nu erau originari din Basarabia și că aceștia și-au făcut studiile în diferite orașe ale Imperiului Rus.

La Liceul de fete din Soroca obiectele erau predate în limba rusă. Numărul elevelor moldovence, care făceau în el studiile, era destul de redus.

Cuvinte-cheie: *Basarabia, Imperiul Rus, învățământ, profesori, liceu, muzeu, fotografie.*

TEACHERS FROM HIGH SCHOOL GIRL SOROCA (1905-1911). BIOGRAPHICAL CONTRIBUTIONS

Based on the original documents, stored in the National Archives of the Republic of Moldova, we exploited some biography information on the High School teacher faces from Soroca (1905-1911). As a result, the study of the forms of service of teachers, we found that most teachers were not born in Bessarabia and that studies had obtained in different cities of the Russian Empire.

At the Soroca's High School of girls, lessons were given in Russian. The number of Moldavian schoolgirls, who were studying at school, was quite low.

Keywords: *High School, Bessarabia, Russian Empire, teachers, pupils, museum.*

La baza studierii învățământului din Basarabia se găsesc multiple surse documentare, inclusiv anumite piese de muzeu. În cazul de față, ne referim la fotografiile de promoție. Astfel, în fondurile Muzeului Național de Istorie a Moldovei este depozitat un număr impunător de fotografii de promoție, care provin din cadrul a 9 instituții de învățământ: Seminarul Teologic din Chișinău, promoția anilor 1899, 1916, 1917; Școala eparhială de fete din Chișinău, promoția anilor 1896, 1904, 1908; Școala agricolă din Cucuruzeni, promoția anilor 1895, 1908; Școala de comerț din Chișinău, promoția anului 1914; Gimnaziul din Chișinău în numele lui Alexandru I, promoția anilor 1911-1912; Gimnaziul nr.2 din Chișinău, promoția anului 1888; Gimnaziul nr.2 de fete din Chișinău, promoția anului 1901; Gimnaziul de fete, promoția anului 1891; Gimnaziul de fete din Soroca, promoția anului 1906.

Scopul demersului nostru științific este ca, în baza unor documente inedite depozitate în Arhiva Națională a Republicii Moldova, să valorificăm anumite informații, cu caracter biografic, ce se referă la membrii colectivului pedagogic al Liceului de fete din Soroca (perioada 1905-1911). O parte din membrii acestui colectiv, precum și alte persoane cu diverse funcții, sunt înveșnicite pe fotografia cu imaginea promoției anului 1906*. Este vorba despre: directorul A.V. Strunina, episcopul F.Aleinicov, care era și președintele zemstvei din Soroca; V.I. Dașchevici, fondatorul muzeului din Soroca; preotul Ioan S.Stoianov, medicul V.F. Belicov; profesorii: P.S. Lagunov, E.S. Kuzmenko, D.O. Kovalevsky, L.C. Baranovsky, A.I. Șlihenmaier etc.

Pentru început, pornind de la lucrările unor autori consacrați, vom prezenta o succintă istorie a învățământului basarabean. Astfel, după cum scriu I.Jarcuțchi și S.Valcov, „dezvoltarea instruirii publice în Basarabia în anii 1812-1917 se caracterizează prin anumite succese, care s-au manifestat, în primul rând, în constituirea sistemului de învățământ, în sporirea numărului de școli și elevi. Un rol substanțial în dezvoltarea învățământului public, în iluminarea culturală a populației aparținea bisericii. Desfășurarea procesului a avut loc în condiții istorice foarte complicate și contradictorii. Dezvoltarea culturii naționale, în particular a învățământului, trebuia să înfrunte diferite obstacole, condiționate atât de factori de ordin social-economic, cât și de

* Fotografia cu imaginea acestei promoții a aparținut, inițial, Olgăi Joltanovscky, fiica lui I.I. Joltanovscky – directorul penitenciarului din Soroca. A fost căsătorită cu Eduard Voițehovschi. Ulterior, fotografia intră în posesia lui Eugen Iu. Nosov, care era fiul Eugeniei Joltanovscky. În 2002, E.Nosov dăruiește această fotografie domnului Aurel Marinciuc, profesor la Universitatea Tehnică din Moldova. La rândul său, A.Marinciuc dăruiește pe data de 27.IV.2007 fotografia Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei (A se vedea: FB- 28302-6; F- 14631).

politica reacționară, șovină a regimului țarist în domeniul vieții spirituale. O manifestare concretă a acestei politici prezintă rusificarea forțată a popoarelor neruse. (...) Manifestarea concretă a acestui proces a fost limitarea, iar mai apoi și excluderea limbii moldovenești din toate sferele sociale de funcționare, lichidarea școlii naționale, ignorarea materialelor și a tradițiilor naționale în procesul de instruire, care s-au soldat în cele din urmă cu decăderea în ținut a limbii literare moldovenești, stabilindu-se la nivelul popular” [9, p.15].

În aceeași măsură a fost afectat și învățământul mediu. Referindu-se la acest sistem de învățământ, I. Coșescu scrie: „Începând cu anul 1900 sunt desființate examenele scrise la limbile latină și greacă, se reduce simțitor numărul orelor pentru studierea gramaticii lor. Se deschid licee de băieți la Bălți (în 1906), la Soroca și Chișinău (în 1910), la Hotin (în 1911), la Cahul (în 1913) etc. Odată cu creșterea numărului de licee, în Basarabia au loc, ca și în întregul Imperiu, transformări de ordin calitativ” [7, p.307].

Din sistemul învățământului mediu făcea parte și Liceul de fete din Soroca, care s-a deschis, după cum scrie A. Cornețchi, „la 28 septembrie 1900 sub formă de gimnaziu rusesc cu 3 clase, având 98 de eleve care achitau anual o taxă de 45 de ruble. (...). La gimnaziu erau admise fete din diverse pături sociale (...). Deși datele statistice de până la 1918 nu indică etnia gimnazistelor, putem presupune, pe baza unor date auxiliare, că numărul de moldovence era mic. Programa și sistemul de învățământ rusesc, impus școlilor din Basarabia, predarea în limba rusă au fost un mare obstacol în răspândirea cunoștințelor printre moldoveni (...). În anul 1901/1902 la Gimnaziul de fete din Soroca activau 11 profesori și 3 supraveghetoare. Treptat, din an în an, până la 1905, gimnaziul s-a completat cu 7 clase. După deschiderea în anul 1907 a clasei a 8-a pedagogice se transformă în liceu cu 8 clase. (...) Obiectele predate: religia, matematica, fizica, cosmografia, istoria, geografia, științele naturale, limba rusă, franceza, germana, caligrafia, lucrul manual, gimnastica, desenul și pedagogia” [8, p.270, 271, 272].

În perioada 1905-1911, conform formularelor de serviciu depozitate în Arhiva Națională a Republicii Moldova, la Liceul de fete din Soroca au activat următoarele cadre didactice:

- **Anastasia Vladimir Strunina, directorul liceului**

Născută pe data de 11 ianuarie 1859, originară din orașul Vătegrî, gubernia Oloneț, fiică de negustor. La 4 iunie 1877 a absolvit, cu medalie de argint, cele 7 clase ale Gimnaziului de fete Mariinsk din orașul Petrozavodsk; în 1878 a absolvit Gimnaziul de fete Alexandrovsk din Kronștadt; la 20 septembrie 1883 a absolvit cursul deplin de științe al secției fizico-matematice, specialitatea „Matematică”, din cadrul cursurilor superioare feminine din Sankt Petersburg; la 1 septembrie 1887 este numită învățătoare și director al școlii parohiale de fete, cu 2 clase, din Chilia; la 17 august 1902 i se permite să predea matematica în clasele superioare ale Liceului de fete din Soroca; în același timp i se încredințează predarea istoriei naturale și fizicii și este numită, temporar, director al Liceului de fete; la 31 iulie 1906 este confirmată în funcția respectivă; în anul 1911 a îndeplinit și funcția de președinte al Consiliului pedagogic; salariul anual este de 1620 ruble; are mai multe distincții; este domnișoară [4, f. 1, 1verso, 2, 3verso, 4verso, 5, 19, 46].

- **Natalia Felix Druri, profesoară de limba franceză**

Numele de familie de domnișoară – Sprimol. Născută pe data de 6 noiembrie 1864; de credință ortodoxă; salariul anual 1050 ruble, plus 120 ruble pentru funcția de secretar; absolventă a Gimnaziului de fete Mariinsk din orașul Voronej și a clasei a VIII-a suplimentare a aceluiși gimnaziu (1883); profesoară de franceză la liceul pe care l-a absolvit (anii de studii 1883-1884 și 1884-1885); la 26 august 1891 îi este eliberată adeverința de profesoară; la 23 iunie 1897 este numită profesoară de limba franceză la Liceul de fete Mariinsk din Voronej; în 1903 i-a fost înmănată diploma de absolvire a cursurilor Uniunii franceze de la Paris; la 14 martie 1905 este eliberată din funcția de profesoară; la 1 august 1905 este numită profesoară de limba franceză în clasele superioare ale Liceului de fete din Soroca; de la 11 ianuarie 1906 și până la 1 august 1907 deține funcția de secretar al Consiliului pedagogic al Liceului de fete din Soroca; la începutul lunii august este transferată cu serviciul la Gimnaziul de băieți din Kursk; are mai multe distincții; este văduvă [3, f. 1, 1verso, 2, 2verso, 3verso].

- **Elena Vilghelmina Teodor Fidler, profesoară de limba germană**

Născută pe data de 15 aprilie 1866; de credință luterană; salariul anual – 750 de ruble. La 31 octombrie 1894 i se eliberează o adeverință ce-i dă dreptul să predea limba germană; la 11 august 1904 i se permite să predea limba germană în clasele superioare ale Liceului de fete din Soroca; la 6 iulie 1906 i se încredințează predarea limbii germane la clasele a II-a și a III-a; o anumită perioadă de timp predă limba germană și la Școala tehnică din Soroca; la 18 martie 1910 este eliberată din funcția de învățătoare de limbă germană la

Liceul de fete din Soroca. E.Fidler avea și studii muzicale. Muzica a studiat-o în orașul Iuriev, gubernia Liflandsk. A fost învățătoare de muzică timp de 22 de ani, inclusiv 15 ani în orașul Sankt Petersburg [6, f.2, 2verso, 3verso, 4verso, 20a, 26].

• **Dorofei Olimp Kovalevsky, profesor de desen și caligrafie**

Născut la 13 septembrie 1884; de credință ortodoxă; semne particulare nu are; salariul anual – 1550 ruble. În 1905 a absolvit Școala de Arte în numele lui „N.D. Seliverstov” din orașul Penza și a fost numit învățător interimar de arte la școala de 6 clase din orașul Ismail; în 1906 a fost confirmat în funcția pe care o deținea; la 17 august 1906 este numit învățător de desen și caligrafie la Liceul de fete din Soroca; la 28 septembrie 1907 i se permite să predea desenul la Școala medie de agricultură și tehnică din Soroca; la 25 octombrie 1907 este numit dirigintele clasei 1-a la Școala de agricultură și tehnică; de la 21 martie și până la 5 aprilie 1909 a îndeplinit funcția de președinte al Consiliului pedagogic al Liceului de fete din Soroca; de la 28 septembrie 1907 și până la 1 iulie 1909 a fost numit de Consiliul pedagogic bibliotecar al școlii tehnice; la 1 iulie 1909 este eliberat din funcția de învățător de desen la școala tehnică; de la 21 iunie și până la 15 august 1910 a îndeplinit funcția de președinte al Consiliului pedagogic al Liceului de fete din Soroca; la 23 august 1910 i se permite să predea caligrafia și desenul la Progimnaziul de băieți din Soroca; la 11 septembrie 1911, din motive personale, este eliberat din funcția de învățător de desen și caligrafie atât de la liceul de fete, cât și de la progimnaziul de băieți.

În 1905 s-a căsătorit cu Ecaterina Ion Carpov, născută la 14 noiembrie 1883. Copiii: Vladimir, născut la 1 februarie 1907; Valentin, născut la 14 iunie 1908 și Vadim, născut la 4 septembrie 1911. Soția și copiii sunt de credință ortodoxă. Locuiesc împreună [5, f. 5, 5verso, 6, 6verso, 7, 7verso, 12, 13].

• **Vladimir Filip Belicov, medic și profesor de igienă**

Născut pe data de 8 iulie 1864. Este de credință ortodoxă; semne particulare nu are; salariul anual – 900 ruble; nu este decorat; predă igiena; absolvent al Universității Imperiale din Harcov (1889); deținător al adeverinței de medic județean (31 martie 1890). Căsătorit cu Melania – fiica preotului Lvov Vrabie. Are 2 copii: Nina, născută la 27 mai 1892, și Victor, născut la 29 octombrie 1893. Victor își face studiile la gimnaziul nr.3 din Odesa.

Pe data de 4 octombrie 1908 V.Belicov depune cerere pentru a fi eliberat din funcția de medic și de profesor de igienă, pe care le deținea la Liceul de fete din Soroca. La 19 noiembrie 1908 cererea îi este satisfăcută. La data respectivă V.Belicov era consilier colegial [2, f. 1, 1verso, 2, 12].

În 1911 la Liceul de fete din Soroca funcționau două consilii: Consiliul de tutelă și Consiliul pedagogic. Președinte al Consiliului de tutelă era Fiodor Alexandru Aleinikov. Din acest Consiliu făceau parte: Vladimir Filip Belicov, Vasile Petru Cojuharev, Nicanor Mihail Macaresco, preotul Grigore Sazont Glavatinschi, Valerian Alexandru Panin, Toma Tit. Mihailovschi, Gheorghe Nicolae Erjin, Constantin Alexandru Brjzovschi, Eugeniu Ion Eliat. Președinte al Consiliului pedagogic era Anastasia Vladimir Strunina, care îndeplinea și funcția de director al Liceului de fete din Soroca. Consiliul era alcătuit din următoarele cadre didactice: profesorul de religie Ioan Stepan Stoianov, preot; rabinul Gherșon Berc Bronștein; profesorul de limba rusă, pedagogie și limba latină Vasile Ion Bogaevschi; profesorul de matematică, fizică și cosmografie Alexandru Ion Șlihenmaier; profesorul de științe ale naturii Emman Nic. Belen-de-Baliu; profesorul de desen și caligrafie Ion Alexandru Mihnovschi; profesorul de cânt Andrei Illarion Pocaznoi; profesorul de istorie și geografie Dumitru Andrei Arhanghelschi.

La Liceul de fete din Soroca activau următoarele profesoare: Ana Mihail Terpigoreva, preda limba franceză; Mila Ion Ezering, preda limba germană, Elena Vladimir Hadgi-Coli, preda limba germană; Nadejda Vladimir Goghina, preda igiena (era și medic); Vera Platon Soloviova, preda limba rusă; Ecaterina Alexei Turcinscaia, preda aritmetica; El. Petru Dorojniuc, preda lucrul manual; Maria Policarp Gașco, preda dansul și gimnastica; Lidia Ion Dmitrieva, profesoară la clasa pregătitoare.

Funcțiile de supraveghetare le îndeplineau: El. Gavril Ferendino, Natalia Petru Chirianova, Elena Gheorghe Smolinscaia, Elisaveta Grigore Bogomolova, Elena Mihail Cerchez, Valentina Xenofont Grajdean, Vera Ion Ostop, Ana Artemie Arutiunova. Conțopist la gimnaziul de fete din Soroca era Filip Haralampie Chițilovschi [1, p.179].

Așadar, potrivit lui A.Cornețchi, Gimnaziul de fete din Soroca a fost întemeiat în anul 1900. În 1907 gimnaziul este transformat în liceu. Numărul elevilor moldovence, care studiau la liceu, era destul de redus. Majoritatea obiectelor erau predate în limba rusă.

Fotografie de promoție din patrimoniul iconografic
al Muzeului Național de Istorie a Moldovei (FB-28302-6)

În perioada 1905-1911, conform formularelor de serviciu ale cadrelor didactice, la liceu au activat următorii profesori: A.Strunina, directorul liceului (absolventă a Gimnaziului de fete Mariinsk din orașul Petrozavodsk); N.Druri, profesoară de limba franceză (absolventă a Gimnaziului de fete Mariinsk din orașul Voronej); D.Kovalevsky, profesor de desen și caligrafie (absolvent al Școlii de Arte din orașul Penza); E.Fidler, profesoară de limba germană; V.Belicov, medic și profesor de igienă etc. Deci, majoritatea cadrelor didactice nu erau origine din Basarabia.

Bibliografie:

1. *Адрес-Календарь Бессарабской губернии на 1912*. Кишинев: Губернская типография, 1911.
2. Arhiva Națională a Republicii Moldova (ANRM). Fond 1862, inventar 44, dosar 42, fila 1, 1verso, 2, 12.
3. ANRM. F. 1862, inv. 44, d. 43, f. 1, 1verso, 2, 2verso, 3verso.
4. ANRM. F. 1862, inv. 44, d. 46, f. 1, 1verso, 2, 3verso, 4verso, 5, 19, 46.
5. ANRM. F. 1862, inv. 44, d. 45, f. 5, 5verso, 6, 6verso, 7, 7verso, 12, 13.
6. ANRM. F. 1862, inv. 44, d. 47, f. 2, 2verso, 3verso, 4verso, 20a, 26.
7. CONȚESCU, I. Dezvoltarea învățământului în Basarabia în a doua jumătate a sec. XIX și începutul sec. XX. Lupta pentru școala națională. În: *Istoria învățământului și a gândirii pedagogice în Moldova* / Coordonator și redactor responsabil Cibotaru T.T. Chișinău: Lumina, 1991. ISBN 5-372-00457-6
8. CORNEȚCHI, A. Din istoricul Liceului de fete din Soroca. În: *Tyragetia. Anuarul Muzeului Național de Istorie a Moldovei. IV-V*. Chișinău, 1997.
9. JARCUȚCHI, I., VALCOV, S. Aspecte din istoria învățământului public din Basarabia și Transnistria (sec. XIX-înc. sec. XX). În: *Revistă de istorie a Moldovei*, 1992, nr.1, p.15.

Prezentat la 03.06.2013